

УДК 351.851:378

ШВЕЦЬ Д.Є.,
доктор соціологічних наук,
професор кафедри менеджменту організацій
та управління проектами,
Запорізька державна інженерна академія
(Запоріжжя, Україна) zgia_nav.viddil@mail.ru

УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ВИЩОЇ ОСВІТИ: РЕГУЛЯЦІЯ І ДЕРЕГУЛЯЦІЯ

Статтю присвячено дослідженню співвідношення між ринковою та неринковою компонентою, регуляції та дерегуляції в управлінні вищою освітою. Метою статті є дослідження змісту і напрямів модернізації освіти задля розробки концептуальних засад удосконалення механізмів управління системою вищої освіти в цілому та її окремими елементами – вишами. У статті виявлено можливості використання ринкових і неринкових форм відтворення освітніх послуг у вищій школі; уточнено місце і роль нормативного планування у формуванні та здійсненні прогресивних моделей управління системою вищої освіти

Ключові слова: вища освіта, управління, управління вищою освітою, освітні послуги, регуляція, дерегуляція.

Постановка наукової проблеми. Забезпечення темпів економічного зростання, на які орієнтуються органи державної влади, в сучасних ринкових умовах формування управлінської вертикалі є в значній мірі пов'язаним з реалізацією принципово нового підходу до створення адекватної перетворенням системи управління найважливішим сектором формування кадрового потенціалу високого рівня кваліфікації – сферою вищої професійної освіти. Радикальні соціально-економічні перетворення української економіки, а також спрямованість майбутніх трансформацій обумовлюють очевидну необхідність якнайшвидшої адаптації вищої школи до модернізації освіти, що неможливо без істотних змін не тільки в організації, але й самому змісті системи управління цим важливим сектором. У позначеному контексті актуальним стає цілеспрямований пошук, з урахуванням світового досвіду, адекватних сформованим умовам ринкової модернізації методів, моделей і механізмів вдосконалення системи управління вищою освітою як найважливішим блоком сфери державного управління. Необхідність раціонального поєднання процесів централізації і децентралізації в управлінні системою вищої освіти робить дану проблему актуальною і в межах окремих регіональних утворень, які характеризуються наявністю істотних диспропорцій між накопиченим на його території потенціалом, в тому числі освітнім, і регіональної інфраструктурою (зокрема інституційної) його ефективного використання.

Цілі статті та постановка завдань. Метою статті є дослідження змісту і напрямів модернізації освіти задля розробки концептуальних засад удосконалення механізмів управління системою вищої освіти в цілому та її окремими елементами – вишами.

Завданнями статті, у зв'язку з вищезазначеним, є:

- виявити можливості використання ринкових і неринкових форм відтворення освітніх послуг у вищій школі;
- уточнити місце і роль нормативного планування у формуванні та здійсненні прогресивних моделей управління системою вищої освіти.

Невизначена наукова проблема, якій присвячено статтю. Статтю присвячено дослідженню співвідношення між ринковою та неринковою компонентою, регуляції та дерегуляції в управлінні вищою освітою.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, в яких започатковано розв'язання наукової проблеми. Аналіз монографічної та періодичної літератури з проблематики показав, що в цілому наукових публікацій з проблем вдосконалення управління вищою освітою в умовах ринкових трансформацій недостатньо для формування системно-цілісного уявлення про предмет дослідження статті. Сутність освітніх послуг, особливості та проблеми ринкової модернізації сфери вищої освіти в новому макроекономічному середовищі, способи розрахунку нормативів бюджетного фінансування ВНЗ, можливості використання технологій освітнього кредитування, питання управління у сфері вищої освіти, формування стратегій його розвитку (в тому числі фінансових), аналізу господарського механізму відтворення освітніх послуг у вищій школі є дослідженими в роботах В. Буланова, Н. Волгіна, А. Докторовича, Б. Генкіна, А. Панкрухіна, В. Щетиніна, А. Килина, К. Коліна, А. Ліферова, І. Мелюхіна, Ю. Сазонової, В. Зуєва, В. Євсеева, А. Савельєва, А. Тихонова, В. Шадрикова, Д. Чупрунова [1, 5, 6, 8, 9, 11, 13, 16, 21-23].

Серед зарубіжних англomовних досліджень варто відзначити праці Д. Ван Дамма, П. Ван дер Хідона, К. Компбелла, Р. Стьюарта, Х. Ортеги-і-Гасета, Д. Псахаропулоса, Р. Сінгха та ін. [2, 17, 19, 23]. При цьому слід зазначити, що незважаючи на широке висвітлення різноаспектного актуальних проблем вищої школи у наукових працях, довідкових виданнях та навчально-методичній літературі, вдосконалення системи управління вищими навчальними закладами в умовах модернізації управління є багато в чому дискусійною проблемою.

Виклад основного матеріалу дослідження та обґрунтування отриманих наукових результатів. В дослідженні слід спиратися на розуміння процесу вдосконалення управління системою вищої освіти, а в його контексті – стратегічного планування розвитку ВНЗ як головної компоненти сфери вищої освіти в системі векторів модернізації освіти, які формуються під впливом макро- і мезоекономічних факторів. Від його ефективності залежить, по-перше, стійке функціонування кожного окремого навчального закладу; по-друге, цілісність відтворювального процесу в

окремому регіоні; по-третє, стабілізація макроекономічної динаміки в цілому.

Таким чином, адаптація вищих навчальних закладів до ринкових умов господарювання обумовлює значну модифікацію факторів, умов і принципів формування їх стратегічних пріоритетів, а також моделей стратегічного планування, вибір яких цілком визначається імперативами модернізації системи освіти. Відповідно до цього механізм управління процесом модернізації вищої школи (включаючи функцію нормативного планування) повинен базуватися на раціональному поєднанні державних і ринкових форм при збалансуванні як перших, так і других. Використання системи нормативів дозволить розподіляти бюджетне фінансування відповідно до реальних потреб вишів, а також визначати розмір фінансування, суми кредитів для покриття дефіциту бюджетного фінансування та отримання послуг додаткової професійної освіти [10, с.111-112]. У контексті наростання процесів модернізації, які видозмінюють структуру і функції системи освіти, зміст і технології процесу навчання, сучасна система освіти покликана не тільки адаптувати «людський капітал» до стрімких мінливих умов макро- і мезоекономіки, але, перш за все, дозволяти здійснювати стратегічне прогнозування і формування разом з державою цих умов. Таке завдання успішно вирішується сьогодні розвиненими країнами, показником чого є висока ефективність системи безперервної підготовки кадрів та їх розподілу на ринку праці. Важливою умовою результативності даної освітньої політики є вдосконалення державних механізмів управління системою вищої освіти, детермінованих аксіомою, згідно з якою соціальний ефект системи освіти досягається за рахунок збалансованості державного замовлення та дерегуляції як засадничих методів управління даною сферою. Проблеми вищої школи, загострені в Україні в силу труднощів переходу країни до ринкового типу господарювання, за своєю суттю не є унікальними національними проблемами і повинні розглядатися в загальносвітовому контексті трансформування інституційних основ ефективного управління системою освіти. Перетворення освіти в постіндустріальному суспільстві в основний фактор сталого розвитку економіки, домінування людського фактору, необхідність інноваційного функціонування економіки висуває на перший план завдання підготовки фахівців вищої кваліфікації, що відповідають не тільки вимогам сучасних досягнень у галузі техніки і технологій, але і є соціально-адаптованими особистостями. Вирішення цього завдання вимагає залучення в сферу управління освітою значного обсягу ресурсів, що в умовах їх обмеженості може призвести до деградації інших галузей соціального управління. У цьому зв'язку розробка заходів, спрямованих на підвищення ефективності управління господарським механізмом вищої школи є одночасно важливим фактором сталого розвитку суспільства. Механізм бюджетного фінансування при цьому істотно впливає на зміщення акцентів у бік стратегічних цілей освітньої політики, в той час як комерційний ринок орієнтований переважно на споживчий попит.

Для виконання своїх головних завдань забезпечення розвитку освіти, ВНЗ змушені застосовувати інноваційні підходи, засновані, зокрема, на комерціалізації окремих видів своєї діяльності, що загострює конкуренцію між ними, а сама діяльність набуває рис ринкових ризиків підприємств, що ведуть боротьбу за будь-які замовлення, в тому числі і мають разовий, нестандартний характер [23, с.90]. В умовах низького бюджетного фінансування найбільш адекватною є концепція «підприємницького університету», яка стимулює не тільки активну участь вузів у модернізації освіти і пошуку нових наукових знань, але і в задоволенні суспільних потреб, трансфері технологій та отриманні за рахунок цього додаткових джерел фінансування. Вивчення практичних механізмів реалізації цієї моделі і її тиражування в управлінській практиці може бути достатньо ефективним для вишів в ситуації, коли основними профільними ринками для них стають ринок освітніх послуг та навчальної продукції, ринок професійної праці і ринок наукомісткої продукції, розробок і послуг. При цьому необхідно відзначити, що форма «підприємницького університету» не є спробою ототожнення вишу з ринковим виробничим або торговельним підприємством, оскільки основний її економічний зміст і перспективність полягає саме в можливості переходу до альтернативної парадигми організації та управління розвитком університету. В управлінській практиці управління вищою освітою набуває певної поширеності створення регіональних університетських комплексів, орієнтованих у своїй діяльності на активну участь у вирішенні проблеми модернізації вищої школи, може бути прямо пов'язане з основними методологічними принципами вдосконалення системи управління вищою освітою в контексті нової парадигми [24, с.71].

Функціональне середовище вишів формується під впливом комплексу факторів зовнішнього оточення і виявляється загальною складовою одночасно кількох пересічних структур: конкретної території, де функціонують виші; науково-освітніх систем світового та регіонального рівнів; регіональних громад. Особливістю регіональних науково-освітніх комплексів є те, що вони на кожному управлінському рівні, а також у чотирьох зрізах: освітньому, науковому, соціокультурному та господарському – пов'язані з відповідними територіальними сферами і при цьому не є повною мірою самостійними у межах цих кордонів. Саме функціональна декомпозиція процесу управління регіональним університетським комплексом дозволяє сформулювати умови для істотного підвищення ефективності досягнення його цілей за допомогою координації управлінських впливів і взаємоінтеграції окремих структурних підрозділів вишу задля комплексної реалізації основних функцій управління.

Управління змішаним типом господарського механізму системи вищої освіти на основі диверсифікації фінансових потоків є орієнтованим на підвищення ефективності відтворення освітніх послуг і повинно здійснюватися на основі перспективного планування. При цьому необхідно дотримуватися принципів комплексності, прозорості розрахунку потреб та

розподілу бюджетних коштів; універсальності методики для різних рівнів управління, доцільності та доступності її використання, обліку регіональних та індивідуальних особливостей освітніх установ, використання автоматизованого розрахунку обґрунтованого нормативу бюджетного фінансування. [26, с.88-89] Тільки в контексті перелічених умов державне фінансування на основі обґрунтованого нормативу бюджетного фінансування буде відображати реальні потреби вищого навчального закладу у фінансових ресурсах і сприяти, внаслідок цього, підвищенню ефективності управління. Досвід ринково-орієнтованих вишів показує необхідність застосування менеджментом вищої школи системи ефективного стратегічного управління (з пріоритетом функції стратегічного планування) як значного внутрішнього ресурсу. Систематизація та узагальнення результатів практики стратегічного управління в системі вищої освіти дозволяє сформулювати шereg положень теоретичного та прикладного змісту.

По-перше, глибина вирішення завдання створення ефективного управління в різних вишах є різною; по-друге, проблема створення ефективного управління ще далеко себе не вичерпала; по-третє, досягнутий рівень ефективності стратегічного управління вузами в значній мірі визначається «тиском» зовнішнього середовища, рівнем конкуренції на ринку виробників освітніх послуг; по-четверте, для переважної частини вишів є притаманний недостатній рівень практичного освоєння теорії управління організацією як суб'єктом господарювання ринкової економіки.

Становлення та ефективність функціонування ринку освітніх послуг є неможливим без розвитку відповідної інституційної інфраструктури, в тому числі – маркетингових технологій, які дозволяють прогнозувати динаміку основних макроекономічних показників сфери вищої освіти в залежності від економічної кон'юнктури та рівня розвитку суспільства. Маркетингові технології управління створюють організаційно-економічні передумови для підвищення ефективності використання бюджетних ресурсів на мікрорівні шляхом впровадження в систему управління ВНЗ методів оптимізації кадрової складової відтворення освітніх послуг. Створення маркетингових служб забезпечує компетентний і оперативний аналіз зовнішнього і внутрішнього середовища ВНЗ, концептуальне осмислення програм розвитку регіону, що дозволяє оцінити відповідність його потенціалу вимогам регіонального ринку [16, с.109]. Аналіз розвитку сфери освітніх послуг в контексті світових тенденцій в освіті, а також існуючої ситуації в управлінні вищою школою, що склалася за роки реформування України дозволяє вести мову про визначення освітніх послуг як соціального блага, сутність якого визначається системою специфічних організаційно-управлінських та економічних відносин, що виникають як у сфері освіти, так і у взаємозв'язку з соціально-економічним простором. При цьому розгляд освітніх послуг як змішаного соціального блага зумовлює ефективність використання альтернативних джерел відшкодування витрат при їх виробництві та реалізації.

В контексті регіоналізації пріоритетності для управління вищою освітою набуває як інформаційний супровід організації та діяльності вузів, формування системи управління ними, так і нормативно-законодавче, інвестиційне і т.д. забезпечення з урахуванням інвестиційних та соціально-економічних стимулів, включаючи участь вишів у соціально-економічному розвитку території. Саме стратегія розвитку території визначає основні напрями реформування системи вищої освіти регіону, а також вектори управлінських впливів стосовно її функціональних підсистем – окремих вузів, а ресурсним забезпеченням даного процесу є соціально-економічний потенціал системи вищої освіти. В управлінні вищою освітою в контексті впровадження освітніх послуг використовуються цільові програми розвитку, які являють собою комплекс процедур, спрямованих на досягнення сформульованих у взаємозв'язку з регіональними детермінантами цілей, якщо в ній врахована оцінка економічного (у тому числі фінансового) потенціалу вузу, принципи організаційно-структурної взаємодії окремих функціональних підсистем університетського комплексу, технологічна взаємозалежність, спільність структури управління, що в сукупності сприяє як саморозвитку окремих вузів, так і всієї освітньої сфери в цілому.

З зазначеною парадигмою управління сферою вищої освіти є пов'язаним паралельне послуговування термінами «підприємницький університет», (поняття, яке вказує на метод), та «університет саморозвитку», яке відображає стратегічні цілі перетворень у сфері вищої освіти [25, с.66-89]. На основі систематизації та узагальнення досвіду використання сучасних моделей стратегічного управління і планування на прикладі ринково-орієнтованих вишів України виявлено типові проблеми, пов'язані з обраною ними моделлю стратегічного (у тому числі фінансового) менеджменту. Це дозволило диференціювати ці проблеми за двома групами:

А) загальні для всіх вишів (сильний вплив численних зовнішніх факторів макро - і мезоекономічного штибу, в тому числі: демографічний спад, кон'юнктурна залежність реформи вищої школи від зміни економічної ситуації в країні тощо); Б) специфічні, зумовлені позиціонуванням конкретного вишу в системі регіональних ринків (попит на випускників даного вишу, рівень акредитаційних показників і пов'язана з цим загроза скорочення бюджетного фінансування; наявність непрестижних і неконкурентоспроможних спеціальностей і напрямків підготовки; необхідність перефокусування на платні наукові та освітні послуги тощо) [11, с.50-51].

Розроблені системою управління задля подолання означених проблем моделі диверсифікації джерел відшкодування витрат відтворення освітніх послуг включають, як правило, механізми відкладеного освітнього кредиту, програми субсидування студентів з малозабезпечених сімей та розробку технологій освітнього кредитування, застосування яких дозволить підвищити рівень доступності якісної освіти, зниження диспропорцій ринку праці. При цьому розмір державного фінансування системи вищої освіти повинен

визначатися на основі нормативу бюджетного фінансування, що не суперечить принципу «гроші йдуть за студентом» і, при цьому, відображати реальні потреби вишу у фінансових ресурсах. З метою підвищення ефективності системи вищої освіти в управлінні вишами є необхідним впровадження маркетингових технологій на всіх рівнях стратегічного планування як необхідної умови розробки механізму управління її стратегічним розвитком, адекватного макроекономічним детермінантам і орієнтованим на оптимальне співвідношення державного фінансування та ринкових форм відшкодування витрат. Використання маркетингових технологій в частині формування ринку праці дозволяє забезпечити диференціацію бюджетного фінансування діяльності вищих навчальних закладів на ринку освітніх послуг.

Висновки

Ефективність функціонування вищої школи на ринку освітніх послуг займає центральне місце не тільки в проблемі реформування системи освіти, але і усього процесу подальшого розвитку суспільства. Це обумовлено тим, що роль освітніх послуг в умовах реформаційних перетворень суспільства є провідною, оскільки, згідно з концепцією постіндустріального розвитку, знання доповнюють тріаду факторів виробництва і зумовлюють їх взаємодію. Виступаючи інтенсивним фактором, рівень освіченості значно впливає на розмір валового національного продукту і зумовлює соціально-економічний статус держави в сучасному суспільстві [39, с.80-82; 40, с.111].

Двоїста економічна природа освітніх послуг, що є основним продуктом сфери вищої освіти, є обумовленою поєднанням характеристик приватного та громадського блага, що робить їх соціально-значущими. При цьому виникає управлінська необхідність інтегрування ринкових і неринкових механізмів відтворення освітніх послуг.

Важливим моментом є їх оптимізація, оскільки світовий досвід управління вищою освітою наочно демонструє, що система освіти не може існувати і розвиватися виключно за рахунок ринкових форм, і в усіх економічно розвинених країнах державне фінансування виступає гарантом реалізації принципу справедливості у забезпеченні доступу до вищої освіти і її ефективності.

Аналізуючи проблеми управління системою вищої школи в Україні, варто відзначити, що радикальні соціально-економічні перетворення, які відбулися за часів державної незалежності, справили суперечливий (переважно негативний) вплив на систему освіти в цілому.

З одного боку, було розгорнуто оновлення вишів, відбувалося розширення академічних свобод і самостійності закладів освіти, їх модернізація. З іншого боку, відсутність протягом років цілеспрямованої державної політики в галузі освіти, зниження стратегічних інвестицій, знос і руйнування матеріально-технічної бази освітніх установ, неоднозначні експерименти з приватизації та комерціалізації вузів викликали дисфункціональні зміни всієї системи вищої освіти.

Відбулося різке зниження чисельності викладацького та наукового потенціалу вишів, обумовлене низькою заробітною платою, втратою колись високого соціального престижу, старінням кадрів. Погіршився стан матеріально-технічної складової навчального процесу, намічається скорочення кількості вишів і т.д. Обмеженість ресурсів і дефіцитний державний бюджет української економіки обумовлюють необхідність пошуку нових форм, які мають здійснюватися за кількома напрямками, основним з яких є впровадження технологій освітнього кредитування, що дозволяють збільшити число безпосередніх споживачів освітніх послуг та відшкодування витрат при їх виробництві та реалізації.

Відкладений освітній кредит забезпечує покриття дефіциту бюджетного фінансування, яке залишається на колишньому рівні, а прирощення реалізується за рахунок коштів банків, які володіють ліцензією на здійснення такого роду кредитування. При цьому диверсифікація фінансових потоків стає можливою за рахунок технологій заробляння позабюджетних ресурсів, а перетворення вишів на навчально-науково-інноваційні комплекси є спрямованим не тільки на забезпечення економічного, але й соціального ефекту.

Список використаних джерел

1. Буланов В.С., Волгин Н.А. Рынок труда: Учебник./В.С. Буланов, Н.А. Волгин. – М.: Экзамен. 2007. – 441с.
2. Ван Дамм Д., Ван дер Хидон П., Компбелл К. Международная система обеспечения качества и признания квалификаций в высшем образовании в Европе. Материалы центра ОЭСР./Д. Ван Дамм, П. Ван дер Хидон, К. Компбелл. – М.: Наука, 2010. – 1008 с.
3. Всемирный доклад по образованию/ Институт Статистики ЮНЕСКО, Монреаль, 2009. Всемирный доклад ЮНЕСКО: К обществам знания. М., ЮНЕСКО, 2010. – 48 с.
4. Высшее образование в XXI веке: подходы и практические меры. Рабочий документ / Всемирная конференция по высшему образованию. Париж, 5-9 октября 2005 г. Париж: ЮНЕСКО, 2005.-76с.
5. Генкин Б.М. Экономика и социология труда./Б.М. Генкин. – 7-е изд. М.: Норма, 2007. – 616 с.
6. Докторович А.Б. Социальный потенциал: социальные взаимодействия и отношения / А.Б. Докторович. - 01/04/2009//Вестник Московского Университета. СЕР. 18, Социология и политология/ – 2008. – № 04. – С.35-46.
7. Докторские программы для европейского общества знания // Вестник высшей школы. М.: Alma Mater, 2007. №4.
8. Евсеев В.О. Человеческие ресурсы в системе социально-экономических уравнений. Учебное пособие./В.О. Евсеев. – М.: Инфра-М, 2010. – 312 с.
9. Зуев В.М. Организационно-экономический механизм региональных систем высшего образования, /Под научной ред. д.э.н., проф. Зуева В.М. – М.: НИИВО. 2005. – 374 с.
10. Интернационализация учебных планов высшего образования. Опыт Нидерландов./Общ.ред. А.П. Лиферова.- Екатеринбург, Альта, 2010. – 220с.
11. Кашепов А.В., Сулакишин С.С., Малчинов А.С. Рынок труда: проблемы и решения. Монография./А.В. Кашепов, С.С. Сулакишин, А.С. Малчинов. – М.: Факториал,

2011. – 309 с.

12. Колин К.К. Информационный подход в методологии науки и научное мировоззрение // Вестник высшей школы. М., 2010. № 2.

13. Колин К.К. Философия образования на пороге 21 века: новые приоритеты. // Международное сотрудничество. – М.: ЭКСМО, 2009. – 566 с.

14. Лиферов А.П. Образование, проблемы глобализации и региональность: Интеграция отечеств, высшего образования в мировое образовательное пространство. // Alma mater. – М., 2010. – № 11. – с.65-78.

15. Материалы ЮНЕСКО. Международная конференция по образованию. 44-я сессия, Женева, 2005. М.: ЮНЕСКО, 2005.

16. Мелюхин И.С. Информационные технологии и бизнес. /И.С. Мелюхин. – М.: Алгоритм, 2011. – 197 с.

17. Ортега-и-Гасет Х. Размышления о технике // Вопросы философии. М., 2011. – № 10. – с.28-69.

18. Основные положения государственной политики в области высшего образования. М.: Пресс, 2011.

19. Псахаранулос Д. Теория профессионального образования // Экономика образования. М., 2010. № 4.

20. Реформа и развитие высшего образования. Программный документ ЮНЕСКО. М.: ЮНЕСКО, 2010.

21. Савельев А.Я. Высшее образование: состояние и проблемы развития. /А.Я. Савельев. – М.: Наука, 2011. – 308 с.

22. Сазонова Ю.Б. Организационно-экономический механизм государственной системы образовательного кредитования. /Ю.Б Сазонова. – М.: РАГС, 2004. – 205 с.

23. Сингх Р.Р. Образование в условиях меняющегося мира: Перспективы // Вопросы образования. Париж, 2009. – № 1. – с. 89-111.

24. Тихонова А.Н. Управление современным образованием: социальные и экономические аспекты. М.: Наука, 2010.

25. Тихонова А.Н., Абрамишин А.Е. и др. Управление современным образованием: социальные и экономические аспекты. /А.Н. Тихонов, А.Е. Абрамишин. – М.: Наука, 2009. – 354 с.

26. Щетинин В.П., Хроменков Н.А., Рябушкин Б.С. Экономика образования. /В.П. Щетинин, Н.А. Хроменков, Б.С. Рябушкин. – М.: Наука, 2010. – 445с.

27. Education at a Glance: OECD Indicators 2011 Edition. OECD, 2011.

28. Evans D.R. The Planning of Non-formal Education UNESCO, Paris, 2011.

29. Hague Sir D. Beyond Universities. Institute of Economic Affaris – L., 2011.

30. Higher Education in the Twenty-first Century. Final report. -Paris: UNESCO, 2011.

31. Kameoka Yu. The Internationalisation of Higher Education. The OECD Observer, № 202 October/November 2010.

32. Kath Aspinwall Tim Simkins John F. Wilkinson and M. John Mcauley «Using success criteria», "Educational management strategy quality and resources" Vol. 52, 2010.

33. Leiblum M.D. Implementing CAL at a University. Computers Edic. Vol.18, №1-3. 2010.

34. Masuda Y. Managing in the information Society: Releasing synergy Japanese style. Oxrord, 2011.

35. Navas C. University of Ulster: Videoconferencing as a new callenge Open to learn. - Tribune, 2010.

36. Neave G. On preparing for markets: trends in higher edication in Western Europe, 1988-1990. /Europen Journal of Edication, 2011.

37. Russell T.L. The «No Significant Difference» Phenomenon as reported in 248 Research Reports, Summaries, and Papers. 2010.

38. Sounder W.E. *The effectiveness of fradtional versys satellite delivery in technology masters degree programs.* / *American Jornal of Edycation.* 2010., №7(1).

39. *The Encyclopedia of Higher Education.* Pergamon Press. – Oxford, New Jork, Tokio: First Edition: V. 1: National System of Higher Education, V. 2, 3: Analitical Perspectives, V. 4: Academic Disciplines and Indexes. 2010.

40. Bell D. *The Social Framework of information Society // The Computer Age: A twenty year view.* London: 2010.

REFERENCES

1. Bulanov V.S., Volgin N.A. *Labor Market: Textbook.* / V.S. Bulanov, N.A Volgin. – M.: Examen. 2007. – 441p

2. Van Damme D., Van der Hindon P., Kompbell K. *International System of Quality Assurance and Recognition of Qualifications in Higher Education in Europe.* Materials Centre of the OECD OESR. / D. Van Damme, P. Van der Hindon, K. Kompbell. – M.: Nauka, 2010 – 1008 p

3. *World Report on Education* / UNESCO Institute for Statistics, Montreal, 2009. UNESCO World Report Towards Knowledge Societies. M., UNESCO, 2010 – 48 p

4. *Higher education in the XXI Century: Vision and Action. Working paper* / World Conference on Higher Education. Paris, 5-9 October 2005 Paris: UNESCO, 2005. – 76 p.

5. Genkin B.M. *Economics and Sociology of Labor.* / B.M. Genkin. – 7th ed. M.: Norma, 2007. – 616 p.

6. Doktorovich A.B. *Social Potential: Social Interactions and Relationships* / A.B Doktorovich. – 01/04/2009 // *Bulletin of Moscow University. Ser. 18, Sociology and politology* / – 2008. – № 04. – p. 35-46.

7. *Doctoral programs for the European knowledge society* // *Bulletin of higher school.* M.: Alma Mater, 2007. №4.

8. Evseev V.O. *Human Resources in the System of Socio-Economic Equations. Textbook.* / V.O. Yevseyev. – M.: Infra-M, 2010. – 312 p.

9. Zuev V.M. *Organizational and Economic Mechanism of Regional Systems of Higher Education* / under scientific editorship of. prof. Zuev, V.M. – M.: NIIVO. 2005. – 374 p.

10. *Internationalization of Higher Education Curricula. Experience in the Netherlands.* / General Editorship A.P. Liferova.- Ekaterinburg, Alta, 2010. – 220p.

11. Kashepov A.V., Sulakshin S.S., Malchinov A.C. *Labour Market: Problems and Solutions. Monograph.* / A.V. Kashepov, S.S. Sulakshin, A.S. Malchinov. – M.: Factorial, 2011. – 309 p.

12. Kolin K.K. *Information approach to the Methodology of Science and Scientific World Outlook* // *Bulletin of higher school.* M., 2010. № 2.

13. Kolin K.K. *Philosophy of Education at the Threshold of the 21st century: new priorities.* // *International Cooperation.* – M.: Eksmo, 2009. – 566 p.

14. Liferov A. P. *Education, Globalization Problems and Regionality: Integration of Homelands, Higher Education in the World Educational Space.* // *Alma mater.* – M., 2010. - № 11. – p. 65-78.

15. *Materials of UNESCO. International Conference on Education. 44th Session, Geneva, 2005.* M.: UNESCO, 2005.

16. Melyuhin I.S. *Information Technology and Business.* / I.S. Melyuhin. – M.: Algorithm, 2011. – 197 p.

17. Ortega-i-Gasset X. *Reflections on Technology* // *Problems of Philosophy.* M., 2011. – № 10. – p. 28-69.

18. *The Fundamental Principles of the State Policy in the Area of Higher Education.* M.: Press, 2011.

19. Psaharapulos D. *Theory of Professional Education // Economics of Education*. M., 2010. – № 4.
20. *Reform and Development of Higher Education. UNESCO Programme Document*. M.: UNESCO, 2010.
21. Saveliev A.Y. *Higher Education: State and Problems of Development*. / A.Y. Saveliev. – M.: Nauka, 2011. – 308 p.
22. Sazonova Y.B. *Organizational and Economic Mechanism of the State System in Credit Financing for Education*. / Y.B. Sazonova. – M.: RAGS, 2004. – 205 p.
23. Singh R.R. *Education in Condition of the Changing World: Perspectives // Problems of Education*. Paris, 2009. – № 1. – p. 89-111.
24. Tikhonov A.N. *Management for Modern Education: Social and Economic Aspects*. M.: Nauka, 2010.
25. Tikhonov A.N., Abramishin A.E. et al. *Management of Modern Education: Social and Economic Aspects*. / A.N. Tikhonov, A.E. Abramishin. – M.: Nauka, 2009. – 354 p.
26. Schetinin V.P., Khromenkov N.A., Ryabushkin B.S. *Economics of Education*. / V.P. Schetinin, N.A. Khromenkov, B.S. Ryabushkin. – M.: Nauka, 2010. – 445p.
27. *Education at a Glance: OECD Indicators 2011 Edition*. OECD, 2011.
28. Evans D.R. *The Planning of Non-formal Education UNESCO*, Paris, 2011.
29. Hague Sir D. *Beyond Universities. Institute of Economic Affairs – L.*, 2011.
30. *Higher Education in the Twenty-first Century. Final report*. -Paris: UNESCO, 2011.
31. Kameoka Yu. *The Internationalisation of Higher Education. The OECD Observer*, № 202 October/November 2010.
32. Kath Aspinwall Tim Simkins John F. Wilkinson and M. John Mcauley «Using success criteria», "Educational management strategy quality and resources" Vol. 52, 2010.
33. Leiblum M.D. *Implementing CAL at a University. Computers Edic. Vol.18, №1-3*. 2010.
34. Masuda Y. *Managing in the information Society: Releasing synergy Japanese style*. Oxrord, 2011.
35. Navas C. *University of Ulster: Videoconferencing as a new callenge Open to learn*. - Tribune, 2010.
36. Neave G. *On preparing for markets: trends in higher edication in Western Europe, 1988-1990*. / *European Journal of Edication*, 2011.
37. Russell T.L. *The «No Significant Difference» Phenomenon as reported in 248 Research Reports, Summaries, and Papers*. 2010.
38. Sounder W.E. *The effectiveness of fraditional versys satellite delivery in technology masters degree programs*. / *American Jornal of Edycation*. 2010., №7(1).
39. *The Encyclopedia of Higher Education*. Pergamon Press. - Oxford, New Jork, Tokio: First Edition: V. 1: National System of Higher Education, V. 2, 3: Analitical Perspectives, V. 4: Academic Disciplines and Indexes. 2010.
40. Bell D. *The Social Framework of information Society // The Computer Age: A twenty year view*. London: 2010.

ШВЕЦ Д.Е., доктор социологических наук, профессор кафедры менеджмента организаций и управления проектами, Запорожская государственная инженерная академия
(Запорожье, Украина) zgia_nav.viddil@mail.ru

УПРАВЛЕНИЕ СИСТЕМОЙ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ: РЕГУЛЯЦИЯ И ДЕРЕГУЛЯЦИЯ

Статья посвящена исследованию соотношения между рыночной и нерыночной компонентой, регуляции и дерегуляции в управлении высшим образованием.

Целью статьи есть исследование содержания модернизации образования для разработки концептуальных оснований усовершенствования механизмов управления системой высшего образования в целом и отдельными ее элементами- ВУЗ. В статье выявлены возможности использования рыночных и нерыночных форм отображения образовательных услуг в высшей школе; уточнены место и роль нормативного планирования в формировании и осуществлении прогрессивных моделей управления системой высшего образования.

Ключевые слова: высшее образование, управление, управление высшим образованием, образовательные услуги, регуляция, дерегуляция.

SHVETS D.E., is a Doctor of Sociologie, professor the Department of Management of Organizations and project management Zaporozhye State Engineering Academy (Zaporozhye, Ukraine) zgia_nav.viddil@mail.ru

SYSTEM OF HIGHER EDUCATION MANAGEMENT: REGULATION AND DEREGULATION

Economic growth rate ensuring for the vertical management formation in the current market conditions is largely associated with the implementation of a fundamentally new approach for the creation of an adequate transformation system for the most important sector of human resources potential formation of high-level qualification – the field of higher professional education. In the indicated context a focused search of methods, models and mechanisms for improving the system of higher education management which is the most important sphere of public administration becomes relevant. In the context of the modernization processes development that modify the structure and functions of the education system, the content and technology of the learning process, modern education system is designed not only to adapt the "human capital" in a rapidly changing macro and Mesoconomics conditions, but above all, allow to carry out strategic forecasting and forming together with the state these conditions. The important condition of the educational policy effectiveness is improving the state mechanisms of management by the system of higher education, determined by an axiom according to which the social impact of the education system is achieved by a balance between public order and deregulation as the main methods of management in this area. The solution of this problem requires the involvement of a significant amount of resources to the education management area. Therefore, in low-budget financing is the most adequate concept is the concept of "entrepreneurial university", which encourages not only the active participation of universities in the modernization of education and research of new scientific knowledge, but also in meeting social needs, technology transfer and getting the additional funding. Management system developed models to diversify sources of cost recovery reproduction of educational services, which typically include mechanisms of deferred educational, students' loan subsidy programs and others. This application will improve the level of accessibility to high quality education, reducing labor market imbalances. In order to improve the efficiency of the higher education system in the management of higher education institutions it is necessary to introduce marketing technologies at all levels of strategic planning and the establishment of the optimal ratio of public funding and market forms of cost recovery. The use of marketing techniques in the formation of the labor market allows to provide the differentiation of budget funding for higher education institutions at the educational services market

Keywords: higher education, management, higher education management, educational services, regulation, deregulation.